

Trenutno se sedam zakona primenjuje na proces održavanja izbora. Crta preporučuje **donošenje jedinstvenog izbornog zakona** koji bi uključio odredbe o sprovođenju izbora na svim nivoima i uredio rad svih izbornih organa, što bi doprinelo pravnoj sigurnosti i smanjilo kontradiktorna tumačenja zakonskih odredbi.

U postojećim zakonima postoje brojne odredbe o rokovima u izbornom procesu koje bi trebalo izmeniti. **Potrebno je izjednačiti rokove za sprovođenje izbora** za predsednika Republike sa rokovima za sprovođenje izbora za izbor Narodnih poslanika, tako da traju od 45 do 60 dana. U cilju poštovanja prava na zaštitu izbornog prava svih birača, potrebno je uvesti **opšti rok od pet dana od završetka glasanja na poslednjem biračkom mestu u kome su izborne komisije dužne da objave konačne rezultate izbora**, da se ne bi ponavljale situacije u kojima lokalne izborne komisije proglašavaju konačne rezultate izbora pre razmatranja prigovora. U periodu između završetka izbornog dana i isteka predviđenog roka izborne komisije bi imale obaveznu da objavljuju preliminarne rezultate izbora. **Rok za donošenje odluka i dostavljanje prigovora** takođe bi trebalo produžiti izmenama Zakona o izboru narodnih poslanika tako da se podnosiocu prigovora daje 48 časa od časa kad je doneta odluka odnosno izvršena radnja koju smatra nepravilnom, odnosno od časa kad je učinjen propust. Osim toga, potrebno je **uskладiti rokove za odlučivanje nadležnih organa** tako da traju od dva do pet dana. Izmenom Zakona o lokalnim izborima rok za izjavljivanje žalbi Upravnom sudu produžio bi se na 48 časova, kao što je predviđeno i u slučaju republičkih izbora. Konačno, trebalo bi zakonom obavezati Ustavni sud da u **inicijativama za ocenu ustavnosti ili zakonitosti** koje se odnose na izbornu materiju, donosi odluke u roku od pet dana od dana podnošenja.

Izmenama Zakona o izboru narodnih poslanika i Zakona o lokalnim izborima trebalo bi obavezati na **ponavljanje izbora na biračkim mestima** u slučajevima kada RIK ili Upravni sud utvrdi da se rezultati iz Zapisnika o radu biračkog odbora ne podudaraju sa stvarnim stanjem izbornog materijala, a ovlašćenje da donese odluku o ponavljanju izbora imala bi izborna komisija. **Posmatračima na biračkim mestima trebalo bi dodeliti ovlašćenje da unose prigovore u Zapisnik o radu biračkog odbora**, koje po Zakonu o izboru narodnih poslanika sada imaju samo članovi biračkih odbora. Po sadašnjoj praksi zapisnik ima glavnu dokaznu snagu u postupku zaštite izbornog prava, pa je

potrebno dati i posmatračima pravo da koriste ovaj instrument. **Naknadne izmene zapisnika o radu biračkih odbora** od strane članova biračkih odbora nakon javnog objavljivanja ne bi trebalo da budu dozvoljene. Dodatno bi promenom prakse izbornih komisija i Upravnog suda u postupanju po prigovorima i žalbama trebalo **proširiti obuhvat dokaznih materijala** sa zapisnika i na izjave članova biračkih odbora, akreditovanih posmatrača i po potrebi zvaničnih predstavnika drugih institucija. **Krivična dela protiv izbornog prava trebalo bi uneti u odredbe Zakona o krivičnom postupku** koje se odnose na primenu posebnih mera dokazivanja, kako bi se nadležnim organima omogućilo efikasniji i efektivniji rad.

Različite vrste pritisaka na birače od strane učesnika na izborima predstavljaju sve veći problem u izbornom procesu. Dopunom Zakona o javnim preduzećima i dopunom Zakona o lokalnoj samoupravi potrebno je uvesti **zabranu pritisaka na zaposlene u javnoj upravi i javnim preduzećima**, kao i obavezati javnu upravu i javna preduzeća da svojim internim aktima dodatno propišu sankcije za slučajeve pritisaka na zaposlene. Potrebno je obezbediti adekvatan stepen **zaštite ličnih podataka građana u cilju sprečavanja izbornih pritisaka** koji se ogledaju u neželjenoj komunikaciji sa političkim subjektima. Obveznici Zakona o zaštiti podataka o ličnosti moraju da prestanu da ustupaju baze podataka građana, a politički subjekti da prestanu s korišćenjem ovakvih baza. **Vođenje paralelnih evidencija na biračkim mestima** mora biti direktno zabranjeno, dopunom Zakona o izboru narodnih poslanika i predvideti odgovarajuće kazne za ovo sve učestalije ponašanje.

Pojedine kategorije građana nemaju jednake uslove u kojima učestvuju na izborima. **Organizovanje i sprovođenje izbora na Kosovu i Metohiji** mora se uskladiti sa odlukom Ustavnog suda kojom je brojanje glasova van biračkih mesta proglašeno nezakonitim. Da bi građani mogli da ostvare svoja prava u inostranstvu, sva **biračka mesta u ambasadama i konzulatima trebalo bi da budu otvorena za glasanje**, bez ograničenja u broju prijavljenih birača. Radi **zaštite izbornih prava slepih i slabovidih** osoba trebalo bi u Uputstva za sprovođenje izbora i Pravila o radu biračkih odbora uključiti standarde koji bi im omogućili nesmetano i tajno glasanje. **Status stranka nacionalnih manjina u izbornom ciklusu trebalo bi jasnije definisati** kroz izmene u Zakonu o političkim strankama, kako bi se izbegle zloupotrebe.

Pored predloga za usvajanje Jedinstvenog izbornog zakona koji bi podrazumevao izmenu celokupnog zakonodavnog okvira koji sada obuhvata sedam ključnih zakona, predložene preporuke podrazumevaju izmene ili dopune: Zakona o izboru narodnih poslanika, Zakona o lokalnim izborima, Zakona o izboru predsednika Republike, Zakona o krivičnom postupku, Zakona o Ustavnom sudu, Zakona o javnim preduzećima, Zakona o lokalnoj samoupravi, Zakona o političkim strankama, kao i Uputstva za sprovođenje izbora i Pravila o radu biračkih odbora.

Da bi se ostvarile ove preporuke bilo bi potrebno aktivno uključivanje Narodne skupštine Republike Srbije, Ministarstva pravde, Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave,

Ministarstva spoljnih poslova, Republičke izborne komisije, Ustavnog suda i Upravnog suda.

Nijedna od preporuka iz ove oblasti nije do sada primenjena, niti se nalazi u nacrtima zakona koji su u pripremi.

Ispunjavanjem ovih preporuka došlo bi do usklađivanja postojećih izbornih pravila, što bi zajedno sa produžavanjem rokova za zaštitu izbornog prava, zakonskom zabranom pritisaka na birače, i omogućavanjem da pojedine kategorije birača ostvare svoje pravo, doprinelo unapređenju uslova pod kojim politički akteri i građani učestvuju na izborima.

CRTA PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE IZBORNIH USLOVA:

Sprečavanje
zloupotrebe javnih
resursa

Ravnopravnost
učesnika i ravnomerna
medijska zastupljenost

Transparentnost
procesa i poverenje
birača

**Pravna sigurnost
i zaštita izbornog
prava**

Kapacitet i efikasnost
izborne administracije